MUNKÁCSI PÉTER*

Az Európai Unió Bíróságának döntései és azok megjelenítése az Szjt.-ben, különös tekintettel előadóművészi ítéletekre

Köszöntés

Pál minden alkalommal meglep. Pályám elején, amikor nevét megismertem, arra gondoltam, egy tapasztalt, a szakmában hosszú évtizedeket maga mögött tudó régivágású szakember foglalkozik az előadóművészek jogaival. Mindaddig éltem ebben a hiszemben, amíg az Artisjus 1998-as évkönyvében közzétett kisméretű munkafotón meglepődve láttam meg a hullámos hajú fiatalembert, s egyúttal örültem, hogy a választott szakterületemen fiatalon is lehet szerezni jó szakmai reputációt.

Pál minden alkalommal meglep. Az elmúlt negyedszázadra visszanyúló tényleges szakmai kapcsolatunkban figyelemreméltónak találtam elméleti felkészültségét, gyakorlatias problémamegközelítését, a megalapozottan kritikus gondolkodását, a megújulás, a továbblépés, az új utak nyugatias, európai orientáción alapuló keresésének képességét és nem utolsósorban a kiváló szervezőkészségét. A meglepetés öröme egyaránt jelen volt hivatali-minisztériumi éveimben a jogszabály-előkészítés napi teendőiben, a Szerzői Jogi Szakértő Testület elnökségi ülésein, a konferenciákon, szakmai rendezvényeken, az egyesületi életben.

Pál minden alkalommal meglep. A váratlan találkozás meglepetésének öröme tölt el, amikor Budapest és az ország legszínvonalasabb színházaiban, kortárs táncprodukciókon, koncerteken, rangos nemzetközi operaközvetítéseken üdvözölhetjük egymást, válthatunk pár futó gondolatot a látottakról-hallottakról. E találkozások idején mindannyiszor elbűvöl Pál és kedves feleségének stílusos, elegáns megjelenése, és az alkalmak gyakorisága okán jó érzéssel tölt el, hogy az előadóművészek képviselete, jogi ügyeinek intézése a legjobb

---

* A Szerzői Jogi Szakértő Testület tagja; doktorjelölt, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Doktori Iskola.

kezekben van. Az intellektuális találkozások – akár a magas művészetek színtereiben, akár az elsőre bagatellnek tűnő esetekben is, amikor pl. egy genfi szállodai lobbyban Pál a francia nyelvtudása miatt a beszélgetés fonalába szőtte be a rangos városi napilap, a Tribune de Genève aktuális számában olvasottakat – mély emléket hagytak bennem.

A megannyi meglepetést követően ez alkalommal én szeretném meglepni Pált a jelen írásom közzétételével, amely nem másról, mint az előadóművészekről szól. Ha egy mondatban kívánnám összefoglalni az írás lényegét, talán ez lenne: Hogyan tehetjük jobbá az előadóművészek helyzetét releváns szerzői jogi szabályozásunk európai és nemzetközi tükrében? E kardinális kérdés megnyugtató megoldására közösen törekedve kívánok boldog születésnapot, sok-sok további közös munkát, projektet, színházi intellektuális élményt természetesen remek előadóművészi teljesítményekkel!

1. Bevezető

A jelen írás a nemzetközi jog és az uniós jog viszonyrendszerében tekinti át a szerzői joggal szomszédos jogi teljesítményt, az előadóművészi teljesítményt[1] érintő döntéseket az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB vagy Bíróság) állandósult ítélkezési gyakorlatából. Számszerűleg, mennyiségileg nem, minőségében annál inkább tűnik jelentősnek a nemcsak az európai uniós, de a nemzetközi szabályozási környezeten alapuló tárgyi EUB-esetjog.[2]

---

1 A jelen írásban később említendő nemzetközi multilaterális egyezmények, amelyek az előadóművész fogalmára meghatározást adnak, lényegében hasonló fogalomrendszerrel élnek, definícióik szervesen kapcsolódnak egymáshoz. Amint azt a legfrissebb hazai szakirodalom is megjegyzi, a nemzeti jogalkotások egy része nem a védelem alanyát, hanem a védendő tárgyat, az előadóművészi teljesítményt határozza meg. Békés Gergely: *Az előadóművészi jogok*. Budapest, Gondolat, 2025, 27. Az előadóművészi teljesítmény védelmének tárgyi, illetve személyi hatályáról rendszerezve magyar nyelven uo. 27–59. I. Rész, 2–5. fejezet.

2 A Bíróság először csak 2024-ben, Maciej Szpunar főtanácsnoki indítványában tett általános, rendszerező megállapításokat az előadóművészi teljesítményre vonatkozóan. Helyesen állapítja meg, hogy a szomszédos jogok a szerzői jogokkal azonosnak tekinthetők, a főtanácsnok azonban kiemeli, hogy az előadóművészek gyakran kerülnek olyan helyzetekbe, amelyek a szerzői jogokhoz képest összetettebbé teszik e jogok gyakorlását. FT, AL, ON kontra État belge; az Orchestre national de Belgique (ONB) részvételével, Maciej Szpunar főtanácsnok indítványa, C-575/23. sz. ügy, ECLI:EU:C:2024:923, 1–3. pontok.

A szellemi tulajdon hazai védelme, azaz az iparjogvédelem és a szerzői (és szomszédos) jog terén alapkövetelmény a nemzetközi és európai uniós szabályozási rendszer kettősségének figyelembevétele, amely immáron több mint három évtizede meghatározó módon formázza, alakítja tárgyi normaalkotásunk és a szakpolitikánk irányait. Az előadóművészi teljesítmény magyarországi szabályozásában mérföldkőnek számított a régi szerzői jogi törvény[3] 1994-ben történt módosítása.[4] A törvénymódosítás egyfelől eleget kívánt tenni az Amerikai Egyesült Államok és a Magyar Köztársaság kormányai közt 1993 szeptemberében létrejött, a szellemi tulajdonra vonatkozó, átfogó kétoldalú megállapodásnak,[5] másrészt a módosítás az európai integrációs kötelezettségvállalás teljesítését is lehetővé tette, hiszen hatályos szerzői jogi szabályozásunk, a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) megalkotását az európai jogharmonizáció, az Európai Unióhoz való magyar csatlakozás szempontrendszere befolyásolta.[6] A Magyarország és az Európai Unió között létrejött társulási megállapodás[7] 65. cikke és XIII. melléklete írták elő, hogy Magyarországnak – a megállapodás hatálybalépésétől számított öt éven belül – csatlakoznia kell az előadóművészek, a hangfelvételt előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló, 1961. évi Római Egyezményéhez.[8] Az egyezmény 26. cikke értelmében a csatlakozás előfeltétele, hogy a csatlakozó állam belső joga összhangban álljon az egyezményben foglalt rendelkezésekkel.

---

3 A szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény.

4 Egyes iparjogvédelmi és szerzői jogi jogszabályok módosításáról szóló 1994. évi VII. törvény.

5 Megállapodás a Magyar Köztársaság Kormánya és az Amerikai Egyesült Államok Kormánya között a szellemi tulajdonról (1993/26. számú Nemzetközi szerződés a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériuma Közigazgatási Államtitkárától), *Magyar Közlöny* 1993/117. (1997. november 30.), 10780–10792.; Munkácsi Péter: Nemzetközi szerzői és szomszédos jogi egyezmények. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2024/2., 171.

6 Az európai joghoz való jogközelítésünk csak hasonló szintű védelem elérését célozta, a teljes jogharmonizációs kötelezettség csak az európai uniós csatlakozással, 2004. május 1. napjával állt be. A 2003–2004. években eszközölt szerzői jogi módosítások ennek megfelelően teljessé tették az EU-jognak való megfelelést; lásd erről: Munkácsi Péter: XVI. Fejezet: Záró rendelkezések, 113. §. In: Gyertyánfy Péter (szerk.) – Legeza Dénes (szerk.-lektor): *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez*. Budapest, Wolters Kluwer, 2023, 780.

7 A Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás kihirdetéséről szóló 1994. évi I. törvény.

8 Az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló, 1961-ben, Rómában létrejött nemzetközi egyezmény; kihirdette az 1998. évi XLIV. törvény.

A jogértelmezés szempontjából megjegyzendő, hogy az általánosan elfogadott álláspont szerint az Európai Unió a nemzetközi joghoz, különösen a nemzetközi szerződésekhez monista alapon csatlakozik, tehát a nemzetközi jogi kötelezettségek belső beemelő aktus nélkül fejtik ki hatásukat az uniós jogrendben.[9] A klasszikussá vált van Gend en Loos-ítélet rögzítette, hogy az alapító szerződés célja a közös piac létrehozása, amelynek a működése a Közösségben lévő érdekelt felek számára közvetlen érdek, azt jelenti, hogy ez az szerződés több, mint egy megállapodás, amely pusztán kölcsönös kötelezettségeket keletkeztet a szerződő államok között. Az Unió „a nemzetközi jognak egy új rendszerét alkotja".[10] Az uniós jog közvetlenül alkalmazandó, illetve az átültetett normákon keresztül integrálódik a nemzeti jogba, a nemzeti jogalkalmazók számára pedig alkalmazandó szabállyá válik.[11]

A jelen írás e struktúrát követve helyezi a hangsúlyt a Bíróságnak arra a 2020-ban meghozott ítéletére, amely az előadóművészeknek a hangfelvétel-előállítókkal megosztott, méltányos díjazáshoz való jogot, a viszonossági alapon biztosítható méltányos díjazáshoz való jog korlátait, e korlátokkal kapcsolatos, az Európai Unió és a tagállamok közötti hatásköri megosztást érintette. Bár a Bíróság érdemben nem foglalkozhatott még Szellemi Tulajdon Világszervezete (a továbbiakban: WIPO) audiovizuális előadások védelméről szóló Pekingi Szerződésének[12] kérdéseivel, a végkövetkeztetés kitér röviden annak Európai Unió általi ratifikációjára is.

---

9 Várnay Ernő: III. fejezet: Jogforrások – jogalkotás – döntéshozatal. In: Várnay Ernő – Papp Mónika (szerk.): *Magyarázat az Európai Unió jogáról.* Budapest, Wolters Kluwer, 2023, 206.

10 NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos kontra Nederlandse administratie der belastingen ítélet, C-26/62. sz. ügy, ECLI:EU:C:1963:1.

11 Somssich Réka: *Egységes jog – egységes értelmezés? Az uniós jog értelmezése a tagállami bíróságok szintjén.* Budapest, ELTE Eötvös, 2016, 1.

12 A WIPO audiovizuális előadásokról szóló Pekingi Szerződésének magyar nyelvű általános összefoglalását lásd Grad-Gyenge Anikó: A hatályos szerzői és szomszédos jogi sokoldalú szakegyezmények 8. pont. In: Gyertyánfy Péter (szerk.) – Legeza Dénes (szerk.-lektor): *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez.* Budapest, Wolters Kluwer, 2023, 79–83.; Munkácsi 2024 (5. lj.) 177–178.

2. Alapelvek – hatáskörök

Az Európai Unió elsődleges joga, tehát az alapító szerződések,[13] az Európai Unió Alapjogi Chartája[14] és a Bíróság által kialakított általános elvek természetes kényszerítő erővel hatnak a tagállam szerzői jogi jogszabályainak megalkotására.

Az Európai Unióról szóló szerződés (a továbbiakban: EUSZ) 19. cikke alapján a Bíróság „biztosítja a jog tiszteletben tartását a Szerződések értelmezése és alkalmazása során". Feladata, hogy az uniós jogot úgy értelmezze, hogy a lehető legnagyobb mértékben pótolja az elsődleges vagy másodlagos uniós jog esetleges hiányosságait, amelyek fennmaradása ellentétes lenne mind a szerződések szellemével, mind annak rendszerével.[15] Az EUB 1993-ban a diszkrimináció tilalma kapcsán hivatkozott első alkalommal a szerzői jogokra.[16] 1998-tól kezdődően a Bíróság nagyszámú szerzői jogi tárgyú, tehát szerzői jogi irányelvet vagy rendeletet értelmező előzetes döntést hozott,[17] amelyre nemcsak a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (a továbbiakban: SZTNH) mellett működő Szerzői Jogi Szakértő Testület (a továbbiakban: SZJSZT, illetve Testület) szakvéleményei, hanem a magyar bíróságok is egyre gyakrabban hivatkoznak a hazai szabályozás értelmezése érdekében, sőt, 2025 tavaszán a Buda Környéki Törvényszék volt az az első hazai bírói fórum, amely szerzői jogi tárgyú előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezett.[18]

---

13 Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata.

14 HL 2016. C 202, 389.

15 Koen Lenaerts – José A. Gutiérrez-Fons: *Az Európai Unió Bíróságának jogértelmezési módszerei.* Budapest, HVG-ORAC, 2022, 10. margójegyzet.

16 Phil Collins kontra Imtrat Handelsgesellschaft mbH és Patricia Im- und Export Verwaltungsgesellschaft mbH és Leif Emanuel Kraul kontra EMI Electrola GmbH, C–92/92. és C–326/92. sz. egyesített ügyek, ECLI:EU:C:1993:847.

17 A szerzői jogi tárgyú előzetes döntések számarányait tekintve lásd: Eleonora Rosati: *Copyright and the Court of Justice of the European Union 2nd Edition*. Oxford, Oxford University Press, 2023, 1.1–1.3. táblázatok; 40–41.

18 A Budapest Környéki Törvényszék (Magyarország) által 2025. április 3-án benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem – Like Company kontra Google Ireland Limited (C-250/25. sz. ügy, Like Company), https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=301042&pageIndex=0&doclang=HU&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=6112348.

Nemcsak a választott téma nemzetközi vonatkozásai miatt szükséges kitérni[19] az Európai Unió hatásköreinek rövid áttekintésére, hanem annak okán is, mert bő évtizeddel ezelőtt a magyar kormány a szellemitulajdon-jogokat érintő hatásköri kérdések tisztázása érdekében beavatkozóként járt el a Bíróság előtt a tárgyban akkor folyamatban lévő eljárásokban. A 2013-ban elfogadott WIPO Marrakesh-i Egyezmény[20] végrehajtását érintő véleményben,[21] az Európai Unió és a Szingapúri Köztársaság között tervezett szabadkereskedelmi megállapodást érintő véleményben[22] és az eredetmegjelölésekről és a földrajzi jelzésekről szóló, Genfben felülvizsgált Lisszaboni Megállapodásról folytatandó tárgyalások megkezdésére irányuló felhatalmazó tanácsi határozatnak az Európai Unió hatáskörébe tartozó kérdéseit érintő, akkor folyamatban lévő EUB-ügyben[23] Magyarország beavatkozóként egyaránt a megosztott hatáskör mellett foglalt állást – eredménytelenül.

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 2. cikke állapítja meg az uniós jogi hatáskörök főbb típusait, valamint a tagállami és az uniós hatáskörök egymáshoz való viszonyrendszerét. Kizárólagos az uniós hatáskör, ha egy területen kizárólag az Unió járhat el, a tagállamok pedig nem. Az EUMSZ 2. cikk (1) bekezdése megfogalmazása szerint:

> „Ha egy meghatározott területen a Szerződések kizárólagos hatáskört ruháznak az Unióra, e területen kizárólag az Unió alkothat és fogadhat el

---

19 A hatáskörök kérdését általánosságban tárgyaló szakirodalomból kiemelendő e helyen Alan Dashwood – Christophe Hillion (Eds.): *The General Law of E. C. External Relations.* London, Sweet & Maxwell, 2000; Karen Kaiser: Einleitung. In: Jan Busche – Peter-Tobias Stoll (szerk.): *TRIPs. Internationales und europäisches Recht des geistigen Eigentums, Kommentar.* Köln – Berlin – München, Carl Heymanns Verlag, 2007, 3. Magyar nyelven lásd Osztovits András (szerk.): *Az Európai Unió alapító szerződéseinek magyarázata 1.kötet*, Budapest, CompLex Kiadó, 2008, 970. (a hivatkozott szövegrész szerzője Vincze Attila); Luszcz Viktor: A WTO és az EU jogának kapcsolatrendszere. *Jogtudományi Közlöny* 2003/3., 133.

20 A WIPO vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek megjelent művekhez való hozzáférésének megkönnyítéséről szóló Marrakesh-i Egyezmény.

21 A Bíróság 3/15. számú véleménye, ECLI:EU:C:2017:114, https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=187841&pageIndex=0&doclang=hu&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1878988.

22 A Bíróság 2/15. számú véleménye, ECLI:EU:C:2017:376, https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=190727&mode=lst&pageIndex=1&dir=&occ=first&part=1&text=&doclang=HU&cid=1872599.

23 Lásd: Európai Bizottság kontra az Európai Unió Tanácsa, C-389/15. sz. ügy, ECLI:EU:C:2017:798.

kötelező erejű jogi aktust, a tagállamok pedig csak annyiban, amennyiben őket az Unió erre felhatalmazza, vagy ha annak célja az Unió által elfogadott jogi aktusok végrehajtása."

Az EUMSZ. 2. cikk (2) bekezdése rendelkezik a megosztott hatáskörről:

„Ha egy meghatározott területen a Szerződések a tagállamokkal megosztott hatáskört ruháznak az Unióra, e területen mind az Unió, mind pedig a tagállamok alkothatnak és elfogadhatnak kötelező erejű jogi aktusokat. A tagállamok e hatáskörüket csak olyan mértékben gyakorolhatják, amilyen mértékben az Unió hatáskörét nem gyakorolta. A tagállamok olyan mértékben gyakorolhatják újra a hatáskörüket, amilyen mértékben az Unió úgy határozott, hogy lemond hatáskörének gyakorlásáról."

Az Európai Unió nemzetközi kapcsolataival összefüggésben[24] a közös kereskedelempolitikát érintő megállapodások és eljárások a kizárólagos külső hatáskörbe tartoznak. Az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdése felsorolja azon politikákat, amelyek területén kizárólagos uniós hatáskör áll fenn, így az *e)* pont alapján a közös kereskedelempolitika is ide tartozik (EUMSZ 206–207. cikk).[25] Az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése a kizárólagos hatáskörökkel foglalkozik, és elsősorban azzal, hogyan lehet kizárólagos külső hatáskört alapítani az uniós jogban.

---

24 A következőkben nagymértékben támaszkodunk az Internetes Jogtudományi Enciklopédia számára készített tanulmányra. Munkácsi Péter: Nemzetközi szerzői és szomszédos jogi egyezmények. In: Jakab András – Könczöl Miklós – Menyhárd Attila – Sulyok Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Szerzői jog és iparjogvédelem rovat, rovatszerkesztő: Grad-Gyenge Anikó – Pogácsás Anett) 2024, 5.3., https://ijoten.hu/szocikk/nemzetkozi-szerzoi-es-szomszedos-jogi-egyezmenyek.

25 A szellemitulajdon-jogok szempontjából lényeges, hogy az EUMSZ 207. § (1) bekezdése rögzíti: „A közös kereskedelempolitika egységes elveken alapul; ez vonatkozik különösen a vámtarifák módosításaira, az áruk és szolgáltatások kereskedelméhez kapcsolódó vámtarifa és kereskedelmi megállapodások megkötésére, valamint a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásaira, továbbá a külföldi közvetlen befektetésekre, a liberalizációs intézkedések egységesítésére, az exportpolitikára és az olyan kereskedelempolitikai védintézkedésekre, mint a dömping vagy szubvenció esetén meghozandó intézkedések. A közös kereskedelempolitikát az Unió külső tevékenységének elvei és célkitűzései által meghatározott keretek között kell folytatni." Az EKSz. korábbi 133. cikke alá eredetileg nem tartoztak a szellemitulajdon-jogok. A közös kereskedelempolitika tartalmának és terjedelmének bővülése folyamatosan igazodott a nemzetközi kereskedelem tárgykörének és a nemzetközi szerződésekben szabályozott kereskedelempolitikai eszközök fogalomkörének kibővüléséhez.

A hatáskörök kizárólagossága vagy párhuzamossága sokáig nem volt egyértelmű a beleértett vagy konkludens hatáskörök esetében, amelyekben az EUB tág összefüggésben vizsgálta az 1962-es Európai Közúti Szállítási Megállapodást (AETR/ERTA) és a jogesetről elnevezett doktrína alkalmazásával terjesztette ki az EU hatáskörét a külső fellépésre is az 1970-ben hozott döntésében.[26] Az AETR/ERTA-doktrína alapulvételével állapította meg a Bíróság 1976-ban, hogy az Unió a külkapcsolataiban az EUMSZ első részében meghatározott célkitűzések teljes körét illetően nemzetközi kötelezettségvállalásokat tehet.[27]

A doktrína alapján kialakított, és jelenleg az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésében kodifikált ítélkezési gyakorlat alapján az EU kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik abban az esetben, ha a nemzetközi kötelezettségvállalások legalábbis jelentős részben az általa létrehozott közös szabályok alkalmazási körébe tartoznak vagy azok alkalmazási körét megváltoztatja.

Az EUB állandósult ítélkezési joggyakorlata három lényeges alapelvet fogalmazott meg a tárgyban. Először, az uniós hatásköröket a nemzetközi jog tiszteletben tartásával kell gyakorolni. Másodszor, minden olyan esetben, amikor a valamely nemzetközi fórumon alkalmazandó szabályok megakadályozzák az Európai Uniót abban, hogy a saját nevében járjon el, külső hatáskörét az érdekei szerint eljáró tagállamok közvetítésével gyakorolja. Harmadszor, a nemzetközi fórumokon eljáró tagállamoknak az EU külső képviseletére vonatkozó alkotmányos szabályoknak, nevezetesen a lojális együttműködés, a koherencia és az egységesség elveinek megfelelően kell eljárniuk.[28]

Az EUB-nak a szellemitulajdon-jogok kereskedelmi vonatkozásait érintő állandó ítélkezési gyakorlata értelmében az Unió által a szellemi-tulajdonjogok területén vállalt nemzetközi kötelezettségek a közös kereskedelempolitika alá tartoznak, amennyiben kifejezett kapcsolatot mutatnak a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatokkal, valamint

26 Az Európai Közösségek Bizottsága kontra az Európai Közösségek Tanácsa, C-22/70. sz. ügy, ECLI:EU:C:1971:32.

27 Cornelis Kramer és társai, C-3/76., C-4/76. és C-6/76. sz. egyesített ügyek, ECLI:EU:C:1976:114.

28 Európai Bizottság kontra az Európai Unió Tanácsa (Organisation maritime internationale), Maciej Szpunar főtanácsnok indítványa, C-161/20. sz. ügy, ECLI:EU:C:2021:957, 64. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

céljuk e kapcsolatok előmozdítása, elősegítése vagy szabályozása, és azokra közvetlen és azonnali hatást gyakorolnak.[29]

A szellemi tulajdon vonatkozásában az EUB a 2/15. számú véleményében pontosította a szellemitulajdon-jogok, így a szerzői jog tekintetében az EU kizárólagos hatáskörének terjedelmét a tárgyi nemzetközi kereskedelmi szerződések megkötésére. Megállapította, hogy az Európai Unió és a Szingapúri Köztársaság között tervezett megállapodás szellemi tulajdont érintő 11. fejezetének alapvető célja a szerződő felek közötti kereskedelmi kapcsolatok elősegítése és szabályozása. Tekintettel arra, hogy e rendelkezéseknek közvetlen és azonnali hatásuk van a közöttük fennálló kereskedelmi kapcsolatokra, e fejezet az EU-nak az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdés *e)* pontja szerinti kizárólagos hatáskörébe tartozik.[30]

A Bíróság 3/15. számú véleménye szerint a Marrakesh-i Egyezmény végrehajtása kizárólagos uniós hatáskörbe tartozik, amely 2017 szeptemberében az európai szerzői jogi *acquis* kibővülését eredményezte.[31]

---

29 Európai Bizottság kontra az Európai Unió Tanácsa, C-389/15. sz. ügy, ECLI:EU:C:2017:798, 47. és 49. pontok, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

30 2/15. sz. vélemény (22. lj.) 130. pont. A Lisszaboni megállapodás genfi szövege kapcsán a Bíróság hasonló tartalmú következtetésre jutott: „A tervezet vizsgálatából így kiderül, hogy az egyfelől alapvetően az Unió és a harmadik államok közötti kereskedelem elősegítésére és szabályozására irányul, másfelől e kereskedelemre közvetlen és azonnali hatásokat gyakorol, és így a megtárgyalása azon kizárólagos hatáskörbe tartozik, amelyet az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdése biztosít az Unió számára az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésében említett közös kereskedelempolitika területén." Bizottság kontra Tanács C-389/15 (29. lj.) 74. pont.

31 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1564 irányelve (2017. szeptember 13.) a szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes műveknek és más teljesítményeknek a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló egyes megengedett felhasználási módjairól, valamint az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv módosításáról; és Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1563 rendelete (2017. szeptember 13.) a szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes művek és más teljesítmények hozzáférhető formátumú példányainak a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló, határokon átnyúló, az Unió és harmadik országok közötti cseréjéről. A magyar jogalkotó a 2018. évi LVI. törvénnyel vezette be az ún. „Marrákes-rendelkezéseket" [Szjt. 41. § (1a)–(1g) bekezdések] a hazai jogba.

Röviden itt szükséges még utalni arra, hogy az EUSZ 4. cikk (3) bekezdésében lefektetett, már említett lojális együttműködésre vonatkozó alapelv értelmében az Európai Unió és a tagállamok kölcsönösen tiszteletben tartják és segítik egymást a Szerződésből eredő feladatok végrehajtásában. Ebből következően a tagállamok tartózkodnak minden olyan intézkedéstől, amely veszélyeztetheti az Uniót célkitűzéseinek megvalósítását. Ez az elv általánosan alkalmazandó és nem függ a hatáskör jellegétől. A Bíróság több esetben megerősítette a tagállamok e kötelezettségét az Unió külkapcsolatai területére vonatkozóan is.

A szakirodalomban képviselt nézet szerint a lojalitási klauzula alapján a tagállamok jogalkotó szerveire olyan kötelezettség hárul, amely az EUB előzetes döntéshozatali eljárásában hozott ítélet által az uniós joggal való összeegyeztethetőséget meg kell teremteniük a nemzeti joganyagban (vagy ellenkezőleg, az uniós joggal összeegyeztethetetlen jogi rendelkezést kell a nemzeti jogból kiiktatniuk).[32] Miután a tagállamok széles mérlegelési mozgástérrel rendelkeznek többek között az InfoSoc-irányelv[33] reprográfiai kivétele alapján előírt méltányos díjazás szintjének megállapítása terén,[34] az összeegyeztethetőség megteremtésére hatályos szerzői jogi szabályozásunkban is főleg ebben körben találhatunk néhány példát [pl. a Bíróság a Reprobel-ügyben[35] hozott ítélete alapján az Szjt. 21. § módosítása 2016-ban; a 2021-es jogharmonizációs célú szerzői jogi reform[36] során az Szjt. 35. § (1) bekezdése kiegészítése a Bíróság ACI Adam-ügyben[37] hozott döntése alapján; az Szjt. 35. § (3) bekezdése hatályon kívül helyezése az EUB Padawan-[38] és a VCAST Limited-ügyekre[39] hivatkozással].

---

32 Várnay Ernő: VIII. fejezet: Az előzetes döntéshozatali eljárás. In: Várnay–Papp (9. lj.) 394. Az uniós jog magyarországi alkalmazhatóságáról lásd még az Alkotmánybíróság 2/2019. (III. 5.) AB határozatát.

33 Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról.

34 Rosati (17. lj.) 3. fejezet, különösen a 3.2.3. alfejezet.

35 Hewlett-Packard Belgium SPRL kontra Reprobel SCRL, C-572/13. sz. ügy, ECLI:EU:C:2015:750.

36 A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény és a szerzői jogok és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok közös kezeléséről szóló 2016. évi XCIII. törvény jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2021. évi XXXVII. törvény.

37 ACI Adam BV és társai kontra Stichting de Thuiskopie és Stichting Onderhandelingen Thuiskopie vergoeding, C435/12. sz. ügy, ECLI:EU:C:2014:254.

38 Padawan SL kontra Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE), C-467/09. sz. ügy.

39 VCAST Limited kontra R.T.I. SpA, C265/16. sz. ügy, ECLI:EU:C:2017:913.

3. Az EUB előadóművészeket érintő döntései

> „Ahogyan a könyvnyomtatás Gutenberg általi feltalálása végül az írásos művek szerzői jogi védelméhez vezetett, úgy a fonográf Edison általi feltalálása nem csupán a zenei művek szerzői jogi védelmének gazdasági jelentőségét erősítette meg, hanem előkészítette a talajt az előadóművészekre és a hangfelvétel-előállítókra vonatkozó szomszédos jogok számára is. A hangfelvétel felhasználása nem csupán a szerzőnek a lejátszott szerzői jogi műhöz fűződő jogát érinti, hanem az előadóművészek és a hangfelvétel-előállítók szomszédos jogait is."[40]

Trstenjak főtanácsnok szavai jól írják körül annak a folyamatnak a kezdetét, amelyben az EUB növekvő számban, érdemi döntésekben érinti a szomszédos jogi jogosultak körét. A döntések áttekintését az egyszeri méltányos díjazás fogalma felől, annak nemzetközi jogi összefüggésében célszerű megtenni.

3.1. A releváns nemzetközi egyezmények közvetlen alkalmazhatósága – az SCF-döntés

A nemzetközi összefüggések okán itt szükséges megemlíteni az SCF-ügyben azt az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést, amely arra irányult, hogy a Római Egyezmény, a TRIPS Egyezmény[41] és a WPPT[42] közvetlenül alkalmazandó-e az uniós jogrendben, és a magánszemélyek közvetlenül hivatkozhatnak-e rájuk, továbbá, hogy a 'nyilvánossághoz közvetítésnek' az ezen nemzetközi egyezményekben foglalt fogalma

---

40 SCF Consorzio Fonografici kontra Marco Del Corso, Verica Trstenjak főtanácsnok indítványa, C-135/10. sz. ügy, ECLI:EU:C:2011:431, 1. pont.

41 A szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló egyezmény, amely az 1994. április 15*én* Marrakeshben aláírt és a többoldalú tárgyalások uruguayi fordulóján (1986–1994) elért megállapodásoknak a Közösség nevében a hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében történő megkötéséről szóló, 1994. december 22i 94/800/EK tanácsi határozattal (HL L 336., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 21. kötet, 80. o.) jóváhagyott, a Kereskedelmi Világszervezetet (WTO) létrehozó egyezmény 1 C. mellékletét képezi; kihirdette: 1998. évi IX. törvény.

42 A Szellemi Tulajdon Világszervezetének (WIPO) az előadásokról és hangfelvételekről szóló, 1996. december 20-án Genfben elfogadott és az Európai Közösség nevében a 2000/278/EK tanácsi határozattal (HL 2000. L 89., 6. o.) jóváhagyott szerződése; kihirdette: 2004. évi XLIX. törvény.

megegyezik-e a vonatkozó *acquis* fogalomhasználatával, és végül, hogy ez utóbbi kérdésre adott nemleges válasz esetén melyik jogforrás irányadó.[43]

A főtanácsnoki indítvány utalt rá, hogy a nemzetközi jogi előírás közvetlen alkalmazhatóságának feltétele az, hogy az az Európai Unió által kötött nemzetközi megállapodás része legyen, és szövegét, valamint a megállapodás célját és jellegét tekintve világos, és pontosan meghatározott kötelezettséget tartalmazzon, amelynek végrehajtása vagy hatásai nem függenek további jogi aktus meghozatalától. Tehát megfelelően meghatározottnak és feltétlennek kell lennie.[44]

Az EUB megállapította, hogy

- a TRIPS Egyezmény és a WPPT rendelkezései alkalmazandóak az uniós jogrendben;
- mivel a Római Egyezmény az Európai Unió jogrendjének nem alkotja részét, nem alkalmazandó az uniós jogrendben, azonban közvetett hatásokat vált ki benne;
- magánszemélyek nem hivatkozhatnak közvetlenül sem a Római Egyezményre, sem a TRIPS Egyezményre, illetve a WPPT-re;
- a 'nyilvánossághoz közvetítés' fogalmát a Római Egyezményben, a TRIPS Egyezményben, valamint a WPPT-ben szereplő megfelelő fogalmakra tekintettel kell értelmezni, méghozzá oly módon, hogy ez utóbbiakkal – a fogalmakat körülvevő szövegkörnyezetet és a vonatkozó szellemitulajdon-jogi egyezmények rendelkezéseivel elérni kívánt célt is figyelembe véve – továbbra is összeegyeztethető legyen.[45]

43 Società Consortile Fonografici (SCF) kontra Marco Del Corso, C- 135/10. sz. ügy, ECLI:EU:C:2012:140, 36. pont.

44 SCF-ügy, Verica Trstenjak főtanácsnok indítványa (40. lj.) 156. pont.

45 SCF-ítélet (43. lj.) 56. pont.

3.2. Az egyszeri méltányos díjazás – anyagi jogi viszonosság (a SENA- és a RAAP-döntés)

3.2.1. Egyszeri méltányos díjazás – a Római Egyezmény 12. cikke

A szerzői joggal szomszédos jogokat érintő jogharmonizáció folyamatában nagy jelentőségűnek tekinthető a Római Egyezmény 12. cikkén[46] alapuló bérletirányelv[47] 8. cikk (2) bekezdése:

> „A tagállamok biztosítják azt a jogot, amelynek célja, hogy a felhasználó egy egyszeri méltányos díjat fizessen a hangfelvétel kereskedelmi célú nyilvánosságra hozatala, illetve e hangfelvétel példányának vezeték nélküli sugárzása vagy egyéb módon a nyilvánossághoz közvetítése esetén, valamint, hogy ezen díjat az érintett előadóművészek és hangfelvétel-előállítók között felosszák. Az előadóművészek és a hangfelvétel-előállítók közötti megállapodás hiányában a tagállamok meghatározhatják a feltételeket, amelyek alapján közöttük a díj felosztásra kerül."

Szemben a Római Egyezmény rendelkezésében foglaltakkal, de – az irányelvet követően elfogadott – WPPT-vel egyező módon, a WPPT megoldására meghatározó módon hatást gyakorló irányelvi rendelkezés a hangfelvételek mindkét szomszédos jogi jogosultja számára, tehát mind a hangfelvétel-előállítók, mind az előadóművészek számára kötelezővé tette a díjigény bevezetését valamennyi tagállam esetében. Kiemelendő, hogy a bérletirányelv 8. cikke szerinti egyszeri, méltányos díjigény a kereskedelmi hangfelvétel valamennyi nyilvánossághoz közvetítése formáját átfogja.[48]

A rendelkezést az EUB a SENA-ügyben[49] vizsgálta először. A holland alapügyre épülő előzetes döntéshozatali eljárás három kérdése a bérletirányelv 8. cikke (2) bekezdésében szereplő méltányos díjazás fogalmának értelmezésére vonatkozott és lényegében annak

---

46 A Római Egyezmény 12. cikkéről, annak jelentőségéről a legfrissebb hazai szakirodalomban lásd Békés (2025) (1. lj.) 200–204.

47 Az Európai Parlament és a Tanács 2006/115/EK irányelve (2006. december 12.) a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról, 28–35.

48 Békés Gergely: A hangfelvétel-előállítók szomszédos jogai. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2025/2., 62.

49 Stichting ter Exploitatie van Naburige Rechten (SENA) kontra Nederlandse Omroep Stichting (NOS), C-245/00. sz. ügy, ECLI:EU:C:2003:68.

megállapítására irányult, hogy ez a fogalom uniós fogalom-e vagy sem, valamint – a következtetéstől függetlenül – az e díjazás mértékének kiszámításához alkalmazandó kritériumok meghatározása szempontjából releváns következményekre.

Az EUB a Római Egyezmény hivatkozott rendelkezése kontextusában megállapította, hogy a tagállamoknak az unió egész területén biztosítaniuk kell a méltányos díjazás fogalmának lehető legnagyobb mértékű tiszteletben tartását. A fogalomnak az irányelv célkitűzéseire figyelemmel kell érvényesülnie; különösen az említett irányelv preambulumában meghatározottak szerint úgy kell tekinteni, mint amely lehetővé teszi a megfelelő egyensúly elérését az előadóművészek és a hangfelvétel-előállítók azon érdekei között, hogy egy adott hangfelvétel sugárzásáért díjazásban részesüljenek, valamint a harmadik felek azon érdekei között, hogy a hangfelvételt észszerű feltételek mellett sugározhassák. Vagyis az irányelv 8. cikke (2) bekezdésében szereplő méltányos díjazás fogalmát valamennyi tagállamban egységesen kell értelmezni és alkalmazni; minden tagállamnak saját területén meg kell határoznia azokat a legmegfelelőbb kritériumokat, amelyek az uniós jog és különösen az irányelv által előírt korlátokon belül biztosítják az uniós fogalom érvényesülését.[50]

3.2.2. Díjigény – anyagi jogi viszonosság (RAAP-döntés)

Két évtizeddel később a RAAP-ítéletben[51] fűzte tovább a Bíróság az irányelv 8. cikk (2) bekezdésének értelmezését. Az előzetes döntéshozatali eljárásra előterjesztett első és második kérdést a Bíróság együttesen vizsgálta, amelyekben arra kereste a választ, hogy az irányelv 8. cikk (2) bekezdését a Római Egyezmény és/vagy a WPPT fényében úgy kelle értelmezni, hogy azzal ellentétes, ha valamely tagállam az e rendelkezésben szereplő és az ott említett, egyszeri méltányos díjazás egy részére jogosult 'érintett előadóművészek' kifejezésnek a nemzeti jogba való átültetésekor kizárja az EGTn kívüli, harmadik országokból származó előadóművészeket, az EGT területén lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkező, illetve azon előadóművészek kivételével, akiknek közreműködésével a hangfelvétel az EGT-ben készült.[52]

---

50 Uo. 36. és 38. pontok

51 Recorded Artists Actors Performers Ltd. kontra Phonographic Performance (Írország) Ltd. és társai (RAAP), C-265/19.sz. ügy, ECLI:EU:C:2020:677.

52 Uo. 45. pont

E tekintetben a Bíróság hangsúlyozta, hogy nem a tagállamok feladata, hogy a szerzői és szomszédos jogi irányelvekben a tagállamok jogára való kifejezett utalás nélkül szereplő olyan fogalmakat határozzanak meg, mint a 'nyilvánosság' és a 'méltányos díjazás'. Ugyanez vonatkozik az irányelv 8. cikke (2) bekezdésében szereplő 'érintett előadóművészek' kifejezésre. Mivel ezen irányelv e kifejezések hatályát illetően semmilyen utalást nem tartalmaz a nemzeti jogokra, azokat az Unió egészében egységesen kell értelmezni, figyelembe véve e rendelkezés szövegét, összefüggéseit és az ezen irányelv által követett célokat.[53]

Az irányelv célkitűzéseit illetően nagy jelentőségű az EUB megállapítása, amely szerint annak (5)–(7) preambulumbekezdéséből az következik a szerzők és előadóművészek alkotó és művészi tevékenysége folyamatosságának érdekében olyan harmonizált jogi védelmet ír elő, amely biztosítja a megfelelő jövedelem megszerzésének és a befektetések megtérülésének lehetőségét, „tiszteletben tartva azokat a nemzetközi egyezményeket, amelyeken számos tagállam szerzői és szomszédos joga alapul".[54]

Az irányelv célkitűzéseiből, a szövegkörnyezetből, valamint az Európai Unió által kötött nemzetközi megállapodásoknak a másodlagos jogi aktusok más kategóriáival szembeni elsőbbségéből az a követelmény vonható le az EUB számára, hogy az irányelv 8. cikk (2) bekezdését, amennyire csak lehetséges, a WPPTnek megfelelő módon kell értelmezni. Márpedig, ahová Bíróság konkludál, e nemzetközi megállapodás, amely szerves részét képezi az Európai Unió jogrendjének, főszabály szerint arra kötelezi az Európai Uniót és a tagállamait, hogy mind az uniós tagállamok állampolgárságával rendelkező előadóművészek és hangfelvételelőállítók, mind pedig a WPPT más szerződő feleinek állampolgárságával rendelkező előadóművészek és hangfelvételelőállítók részére biztosítsák az egyszeri méltányos díjazáshoz való jogot.[55]

A WPPT „Díjigény a sugárzásért és a nyilvánossághoz közvetítésért" című 15. cikke érdemben megismétli a Római Egyezmény 12. és 16. cikkét, de bizonyos mértékben túl is lép azokon.[56]

---

53 Uo. 47–48. pontok, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

54 Uo. 50. pont.

55 Uo. 62. pont

56 Békés 2025 (1. lj.) 204. A szerző helyesen jegyzi meg, hogy a WPPT 15. cikkéhez fűzött közös nyilatkozat egyértelművé teszi, hogy bár a szerződés szövegezése során a tárgyaló delegációk meg kívánták haladni a Római Egyezmény szabályait, a továbblépés irányában – néhány kivételtől

Az (1) és (2) bekezdés az alábbiakat rögzíti:

> „(1) Az előadóművészek és a hangfelvételelőállítók egyszeri megfelelő díjazásra tarthatnak igényt a kereskedelmi célból kiadott hangfelvételek közvetlen vagy közvetett, sugárzás vagy a nyilvánossághoz való bármilyen közvetítés útján történő felhasználásáért.
>
> (2) A Szerződő Felek nemzeti jogszabályaikban úgy rendelkezhetnek, hogy az egyszeri megfelelő díjazásra való igényt az előadóművész vagy a hangfelvétel előállítója, vagy mindkettő érvényesítheti a felhasználóval szemben. A Szerződő Felek nemzeti jogszabályokat fogadhatnak el, amelyek, az előadóművész és a hangfelvétel előállítója közötti megállapodás hiányában, meghatározzák a díjnak az előadóművészek és a hangfelvételelőállítók közötti felosztására vonatkozó feltételeket."

A tagállamok – szemben a Római Egyezmény e tekintetben sokkal megengedőbb szabályozásával – tehát csak arról határozhatnak, hogy ezt a díjat egyik, másik vagy mindkét jogosult érvényesítheti a felhasználóval szemben, illetve, hogy erre vonatkozó megállapodás hiányában azt miként osszák meg egymás között a jogosultak. Mivel a díjból az előadóművész minden körülmények között részesül, ez a változás nyilvánvalóan jelentősen növelte az előadók jogvédelmének szintjét.[57]

A WPPT 15. cikk (3) bekezdése a szerződő felek számára lehetőséget biztosít a kereskedelmi célból kiadott hangfelvételek közvetlen vagy közvetett, sugárzás vagy a nyilvánossághoz való bármilyen közvetítés útján történő felhasználások tekintetében fenntartásokra, illetőleg más módon korlátozza vagy egyáltalán nem alkalmazza az (1) bekezdés rendelkezéseit. A díjazáshoz való jog kiváltja a WPPT „Nemzeti elbánás" című 4. cikkét:

> „(1) Mindegyik Szerződő Fél a többi Szerződő Félnek a 3. cikk (2) bekezdésében meghatározott állampolgárai számára a saját állampolgáraival azonos elbánást biztosít az e Szerződésben kifejezetten biztosított kizárólagos jogok és az e Szerződés 15. cikkében előírt megfelelő díjazáshoz való jog tekintetében.

---

eltekintve – nem alakult ki konszenzus közöttük. A felek végül csak abban tudtak megállapodni, hogy a munkát folytatni kell, erre azonban azóta sem került sor.

57 Békés 2025 (1. lj.) 205.

(2) A [jelen cikk (1) bekezdésében megállapított] kötelezettség nem áll fenn, ha egy másik Szerződő Fél az e szerződés [15. cikkének (3) bekezdésében] megengedett fenntartásokkal él."

A WPPT 3. cikk (2) bekezdése kapcsán a Bíróság megállapította, hogy a 'más Szerződő Felek állampolgárai' kifejezés azokra az előadóművészekre és hangfelvétel-előállítókra utal, akik megfelelnének a Római Egyezmény által biztosított védelemben való részesüléshez szükséges feltételeknek, ha a WPPT valamennyi szerződő fele részese lenne ezen egyezménynek, mivel az e feltételekben szereplő kifejezéseknek a WPPT 2. cikkében meghatározott hatálya van. Mivel így a WPPT – a 3. cikke (2) bekezdésének és 4. cikke (1) bekezdésének együttes hatása révén – átveszi a Római Egyezményben szereplő feltételeket, e feltételek relevánsak a WPPT 15. cikke hatályának meghatározása szempontjából is, amelyhez a 4. cikk (1) bekezdése kifejezetten kapcsolódik. E tekintetben a Római Egyezmény 4. cikke értelmében minden olyan előadóművészt, aki ezen egyezmény részes államának állampolgára, a többi szerződő állam által saját állampolgáraiknak biztosított nemzeti elbánásban kell részesíteni, különösen akkor, ha az előadást olyan hangfelvételen rögzítik, amely az egyezmény 5. cikke értelmében védelem alatt áll.[58] Az ítélet kiemelt jelentőségű következtetése, hogy az irányelv 8. cikk (2) bekezdés szerinti egyszeri méltányos díjazáshoz való jogot, amely az uniós jogban biztosítja a WPPT 15. cikk (1) bekezdésének érvényesülését, a nemzeti jogalkotó nem tarthatja fenn kizárólag az EGT tagállamok állampolgárai számára.[59]

Kiemelt figyelem övezi az EUB ítélkezési gyakorlatában az anyagi jogi viszonosság[60] kérdését nemcsak a RAAP-, hanem a Kwantum-ügyben hozott ítélet nyomán.[61] A szerzői

58 RAAP-ítélet (51. lj.) 65–67. pont.

59 Uo. 68. pont.

60 Viszonosságon a nemzetközi kapcsolatokban elsősorban az államoknak egymással szemben kölcsönösen elvárt és tanúsított egyforma magatartását, egyforma eljárását értjük, de a különböző államok polgárainak és szervezeteinek egymás közötti jogi kapcsolataiban, elsősorban a külföldi természetes és jogi személyekre vonatkozó speciális szabályok, a „külföldiek joga" esetében is szerepet játszhat. Vékás Lajos: A törvény szerkezetéről és néhány általános részi kérdésről. In: Berke Barna – Nemessányi Zoltán (szerk.): *Az új nemzetközi magánjogi törvény alapjai. Kodifikációs előtanulmányok*. Budapest, HVG-ORAC, 2016, 16., 22.

61 Kwantum Nederland BV és a Kwantum België BV kontra Vitra Collections AG, C-227/23. sz. ügy, ECLI:EU:C:2024:914. Az esetre külön nem térünk ki, de megjegyezzük, hogy ebben az előzetes döntéshozatali eljárásban a Berni Egyezmény 2. cikk (7) bekezdése értelmében vett anyagi jogi viszonossági vizsgálat alkalmazhatóságának és terjedelmének kérdése merült fel, s gyakorlatilag a RAAP- ítélettel analóg döntés született a szerzők vonatkozásában.

alkotások védelmére létesült nemzetközi egyezmények az aláíró államokat elsősorban a viszonosság rendszerében kötelezik külföldi szerzői jogok védelmére. Ez azt jelenti, hogy a nemzetközi szerzői jogvédelem elsősorban a nemzeti szerzői jogok viszonosan kiterjesztő alkalmazásában áll.

Boytha György definícióját követve „*[a]nyagi* viszonosságról szólunk akkor, ha az egymással szemben alkalmazott eljárás tartalmilag azonos, vagyis: ha az érintett felek ugyanazt az anyagi jogot alkalmazzák egymás viszonylatában. *Alaki* viszonosság forog fenn akkor, ha csupán az egymás irányában alkalmazandó szabályok kijelölésének szempontjai azonosak, maguk az alkalmazásra kerülő anyagi szabályok azonban eltérőek.[62]

A viszonosság elve a nemzetközi szerzői jog egyik vitás kérdéseként merült fel az audiovizuális előadóművészi teljesítmények védelmét szabályozó nemzetközi szerződés létrehozása céljából 2000 decemberében összehívott és eredménytelenül zárult diplomáciai konferencián.[63] Két évtizeddel később kiemelt figyelem irányult a viszonosság problematikájára a RAAP-ítélet nyomán.[64] Az ítélet, a WPPT és a bérletirányelv fent felhívott rendelkezéseit együtt értelmezve megállapította,[65] hogy

62 Boytha György: Viszonosság a nemzetközi szerzői jogban. *Jogtudományi Közlöny* 1967/9., 540. *[Kiemelések az eredetiben.]*

63 A 2000-ben eredménytelenül zárult genfi diplomáciai konferencia megismétlésére és a szerződés elfogadására csak 2012 júniusában, Pekingben került sor. Az audiovizuális előadásokról szóló WIPO Pekingi Szerződés magyar nyelvű általános összefoglalásáról lásd 12. lj.; a vagyoni jogok rendszeréről Békés 2025 (1. lj.) 2.4.; a 2000. évi diplomáciai konferenciáról magyar nyelven: Munkácsi Péter: Az audiovizuális előadások védelméről tervezett nemzetközi szerződés. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2001/4, 12.

64 Az eset feldolgozását a nemzetközi szakirodalomban lásd Ole-Andreas Rognstad: Performing artists' right to remuneration: on the junction of external treaty competence, national treatment, material reciprocity and fundamental rights: RAAP: Case C-265/19, Recorded Artists Actors Performers Ltd. v. Phonographic Performance (Ireland) Ltd. and others. *Common Market Law Review* Vol. 58., No. 5., 2021, 1523–1545.; Jørgen Blomqvist – Morten Rosenmeier: International protection of performers in the EU – points of attachment and national treatment vs. material reciprocity after the RAAP decision by the CJEU / Protection internationale des artistes et Union européenne – points de rattachement et traitement national vs réciprocité matérielle après la décision RAAP de la CJUE. *RIDA – Revue internationale du droit d'auteur* RIDA 269., 2021, 33–71.; Peter Munkácsi: *Something's Up*: European Union Developments on Intellectual Property Multilateralism. *Medien und Recht International* (*MR-Int)* 2021 (vol. 18.) Heft 3/21., 114.

65 Tanchev főtanácsnok indítványában javasolta, hogy a bérletirányelvben foglalt fogalmakat – amennyire lehetséges – a WPPT fogalmaira tekintettel kell értelmezni, méghozzá oly módon,

a hangfelvételek Európai Unión belüli felhasználása keretében a bérletirányelvvel ellentétes az, hogy valamely tagállam az egyszeri méltányos díjazásra jogosult előadóművészek köréből kizárja az EGTn kívüli harmadik országok előadóművészeit. Ezenkívül a bíróság pontosította, hogy a harmadik országok által a WPPT értelmében bejelentett fenntartások önmagukban nem korlátozzák a harmadik országok ezen előadóművészeinek egyszeri méltányos díjazáshoz való jogát az EU-ban. Bár az uniós jogalkotó bevezethet ilyen korlátozásokat – feltéve, hogy azok megfelelnek a Charta 17. cikk (2) bekezdésében védett szellemitulajdon-jognak –, a bérletirányelv nem tartalmaz ilyet. Ezért ellentétes az irányelvvel, ha valamely tagállam korlátozza az említett jogot a harmadik állam állampolgárságával rendelkező előadóművészek és hangfelvételelőállítók tekintetében. Egyébiránt az EUB hangsúlyozta, hogy az említett irányelvvel az is ellentétes, ha kizárólag az érintett hangfelvétel előállítója részesül díjazásban, anélkül, hogy azt megosztaná az e hangfelvétel elkészítésében közreműködő előadóművésszel.[66]

Magyarország a WPPT 15. cikke (3) bekezdésére alapozva nem tett fenntartást, és nem alkalmazta a WPPT 4. cikke (2) bekezdésében foglalt anyagi viszonossági szabályt. Magyarország az anyagi viszonosság alapelvének alkalmazása nélkül biztosítja a nemzeti elbánást a WPPT 15. cikkében foglalt megfelelő díjazásra való jogosultságra tekintettel. A Római Egyezményhez történt csatlakozásunk során sem tettünk fenntartást azon kétoldalú megállapodás alapján, amelyet a Magyar Köztársaság Kormánya és az Amerikai Egyesült Államok Kormánya kötött a szellemi tulajdonról. A megállapodás I. cikke 3. bekezdése (Általános kötelezettségek) az alábbiakat állapítja meg:

> „A szellemi tulajdon védelme területén, beleértve az üzleti titok védelmét, mindkét Félnek legalább azt az elbánást meg kell adnia a másik Fél állampolgárai számára, mint amit saját állampolgárainak megad, figyelembe véve a Párizsi Uniós Egyezményben, a Berni Egyezményben, Római Egyezményben és az Integrált Áramkörökre Vonatkozó Szellemi Tulajdon Oltalmáról szóló

hogy az az említett egyezményekkel – a fogalmakat körülvevő szövegkörnyezetet és az említett rendelkezésekkel elérni kívánt célt is figyelembe véve – továbbra is összeegyeztethető legyen. Az irányelv értelmezésének figyelembe kell vennie a WPPT 4. cikkét. Ez azt jelenti, hogy a tagállamoknak a nemzeti elbánás WPPT–ben foglalt követelményével összhangban álló módon kell átültetniük az irányelvet. E. Tanchev főtanácsnok indítványa, RAAP, C-265/19. sz. ügy, ECLI:EU:C:2020:512, 76. pont.

66 RAAP-ítélet (51. lj.) rendelkező rész.

Egyezményben biztosított kivételeket. Ehhez kapcsolódóan a megállapodás jegyzőkönyvének 2. bekezdése a következőket rögzíti: (Nemzeti elbánás - Hangfelvételek előadói és előállítói) Az Egyesült Államok és Magyarország bármiféle nemzetiségre való kritérium nélkül védi a hangfelvételek előadóit és előállítóit."[67]

Az Igazságügyi Minisztérium és a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala 2021-ben konzultációra bocsátotta az Európai Unió Tanácsa szellemitulajdon-jogi munkacsoportja, szerzői jogi alformációjában megtárgyalandó kérdéseket a hazai érintett szervezetek (ProArt – Szövetség a Szerzői Jogokért, Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület, Magyar Szerzői Jogi Fórum Egyesület, Előadóművészi Jogvédő Iroda Egyesület, Magyar Hangfelvétel-kiadók Szövetsége Közös Jogkezelő Egyesület) körében, akik jelezték, hogy nem tartják az ítéletet problematikusnak a magyar szabályozás és piaci gyakorlat szempontjából, mivel annak jelenleg is megfelel a magyar közös jogkezelő szervezetek eljárása kölcsönös vagy egyoldalú képviseleti megállapodások útján.[68]

A magyar álláspont alakításában felmerült, hogy célszerű lenne nagyobb teret engedni a tagállamok nemzetközi szerződéshez tett fenntartásainak alkalmazhatósága kapcsán, különösen ott, ahol a harmadik állammal viszonosság nem áll fenn. Aggályos lehet továbbá, hogy amennyiben az anyagi viszonosság elve kötelező szinten alkalmazandóvá válna az európai uniós szabályozásban, az hátrányos következményekkel járhatna a hazai és uniós piacra is.

A RAAP-ügyben hozott EUB-ítélet nyomán az Európai Szerzői Jogi Társaság (ECS) 2022-ben véleményt formált az ügy lehetséges szélesebb körű következményeiről.[69] A vélemény részletesen kifejti, hogy a Bíróság a viszonosság kérdését nagyrészt az alapvető jogok szemszögéből közelítette meg, amelynek következtében jelentős

---

67 Lásd 5. lj.

68 A Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület 2021. október 22. napján kelt válaszlevele, amely tartalmazza az Európai Unió Tanácsa szellemitulajdon-jogi munkacsoportja, szerzői jogi alformációjában megtárgyalandó kérdéseket is, elérhető: https://www.mie.org.hu/pdf/RAAP_MIE_velemeny_2021_10_22.pdf.

69 Comment of the European Copyright Society on the impact and consequences of the CJEU decision in C-265/19 (RAAP), https://europeancopyrightsociety.org/wp-content/uploads/2022/05/comment-of-the-european-copyright-society-on-the-impact-and-consequences-of-the-cjeu-decision-in-c-265.19-raap-1.pdf (a közölt részletek a szerző fordításai).

jogbizonytalanság keletkezik a következőkkel kapcsolatban: *a)* kik jogosultak (visszamenőlegesen) a szellemitulajdon-jogokra hivatkozni (vagy fordítva, kik kötelezhetők díjazásra); *b)* a tagállamok által a múltban tett fenntartások érvényessége azon szerződésekkel kapcsolatban, amelyeket aláírtak; *c)* a viszonossági záradékok alkalmazása; és *d)* a Charta 17. cikke (2) bekezdésének az EU és a tagállamok által a szellemitulajdon-jogokra vonatkozó korlátozások megfogalmazására és értelmezésére gyakorolt hatásai.[70]

Az ECS a jogeset három lehetséges interpretációját kínálta fel: a szűk; a szélesebb körű és a legtágabb értelmezést.[71] Ez utóbbi értelmezésből érdemes kiemelni, hogy a tagállami jog szintjén elutasít minden, az állampolgárságon vagy a nemzeti elbánáson alapuló megkülönböztetést. Az EUB az AETR/ERTA-doktrínát követő joggyakorlatát használja fel annak a következtetésnek az igazolására, hogy az EU kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik arra, hogy olyan kölcsönös megállapodásokat kössön harmadik államokkal, amelyek alkalmasak a bérletirányelv 8. cikke (2) bekezdésének hatályát megváltoztatni. Ahogy a vélemény megjegyzi, ha komolyan vesszük ezt az érvelést, akkor az uniós tagállamok nem alkalmazhatnak megkülönböztetést a szerzőkkel, előadóművészekkel, hangfelvétel-előállítókkal vagy más, a szerzői jogra (és potenciálisan más szellemitulajdon-jogokra) vonatkozó európai jogszabályok alapján jogosultakkal szemben, kivéve, ha az uniós jog szintjén ilyen megkülönböztetésről rendelkeznek, függetlenül attól, hogy az uniós jogi eszközökben kifejezetten ki kell-e írni a viszonosság követelményét. A Bíróság érvelése általános jellegű:

> „Mivel a 2006/115 irányelv 8. cikkének (2) bekezdése jogharmonizáció tárgyát képező szabálynak minősül, kizárólag az uniós jogalkotó, és nem a nemzeti jogalkotók feladata annak meghatározása, hogy korlátozni kelle e szerzői joggal szomszédos jog Unión belüli biztosítását harmadik országok állampolgárai tekintetében, és amennyiben igen, az ő feladata e korlátozás világos és pontos meghatározása. Márpedig, amint azt a Bizottság az észrevételeiben hangsúlyozta, sem e rendelkezés, sem az uniós jog más rendelkezése nem tartalmaz az uniós jog jelen állapotában ilyen jellegű korlátozást."[72]

70 Uo. 0. Significance of the RAAP Judgement.

71 Uo. B. Interpretations.

72 RAAP-ítélet (51. lj.) 88. pont.

Egy ilyen tág értelmezés csak olyan területeken tenné lehetővé a megkülönböztetést, amelyeket az uniós jog nem harmonizál, vagy ahol az uniós jog lehetővé teszi vagy megköveteli az ilyen megkülönböztetést. E tekintetben a vélemény hangsúlyozza, hogy az Unió kizárólagos hatásköre nem korlátozódik a WPPT hatálya alá tartozó jogokra, és idézi a Bíróság megállapítását:

> „Hozzá kell tenni továbbá, hogy az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerint az Unió rendelkezik kizárólagos külső hatáskörrel arra, hogy a WPPT keretében vagy azon kívül harmadik államokkal olyan új, kölcsönös kötelezettségvállalásokról tárgyaljon, amelyek a kereskedelmi célból nyilvánosságra hozott hangfelvételek előállítóinak és az e hangfelvételek elkészítésében közreműködő előadóművészeknek járó, egyszeri méltányos díjazáshoz való jogra vonatkoznak."[73]

Az Európai Szerzői Jogi Társaság úgy véli, logikus következménynek tűnik a harmadik államokból származó szerzők, előadóművészek és egyéb jogosultak nemzeti elbánását és minimális jogait uniós szintű szabályozása. Tekintettel a fennálló jogbizonytalanságra, a Bizottságnak időben reagálnia kell, és jogalkotási javaslatot kell kezdeményeznie. Egy ilyen jogszabály vagy uniós szinten, rendelet formájában állapítana meg határozott szabályokat – ami az érintett felek nyilvánvaló igénye miatt a jogi egyértelműségre a legmegfelelőbb megoldás lenne –, vagy legalábbis egy irányelvben tisztázná az uniós keretet és a tagállamok fennmaradó mérlegelési jogkörét.[74]

Tekintettel arra, hogy az EUB RAAP-ügyben hozott ítéletében kifejtett érvek általánosabb jellegűek, és más nemzetközi szerződésekre, valamint a szerzők, előadóművészek és más jogosultak egyéb jogaira is alkalmazhatók, az ECS véleménye a Bizottság számára megfontolandónak tartja vélemény egy általánosabb hatályú jogi eszközre vonatkozó javaslat kidolgozását. Egy ilyen eszköznek (rendelet) tisztáznia kellene azokat a feltételeket, amelyek mellett a nemzetközi szerződések szerinti nemzeti elbánást és minimális jogokat biztosítani (vagy korlátozni) kell. Meg kell határoznia azokat a körülményeket is, amelyek között harmadik államok állampolgárainak a nemzetközi szerződéseken túlmenően, azaz az autonóm uniós jog alapján védelmet

---

73 Uo. 89. pont. Az ECS szerint ez az érvelés potenciálisan vonatkozhat a WIPO Szerzői Jogi Szerződésére (WCT) és a TRIPS Egyezményre is, amelyeket az EU szintén aláírt, valamint a Berni Egyezményből eredő kötelezettségekre, amelyeket a TRIPS Egyezmény 9. cikke tartalmaz.

74 ECS Comment (69. lj.) D. Ways forward.

kell biztosítani. Ezen túlmenően egyértelmű szabályokat kell tartalmaznia a visszamenőleges hatályú alkalmazásra, a nemzetközi szerződésekben megfogalmazott fenntartások szerepére és az anyagi kölcsönösség alkalmazási területére vonatkozóan. A RAAP-ügyben kifejtett érvelés fényében az uniós tagállamok számára fennmaradó mérlegelési mozgástér meglehetősen korlátozott, mivel az EU nemzetközi szinten már nagymértékben gyakorolta hatáskörét. Ezért lenne a rendelet lenne a megfelelő jogi eszköz.[75]

3.3. Jogátruházás (ONB-döntés)

A törvényjavaslat előkészítése során parázs vita alakult ki a szerző vagyoni jogainak elidegeníthetőségéről, amelyet az eltérő elméleti megközelítések és az érintett – jogosulti és felhasználói – csoportok különböző érdekei egyaránt tápláltak. A hazai szerzői jogász társadalomban szállóigeként terjedt el az Szjt. 9. §-ához fűzött miniszteri indokolás első mondata a vagyoni jogok élők közötti átruházhatósága kapcsán. Nem véletlen a legendás mondat felidézése, amikor a Bíróság az előadóművészeket érintő legfrissebb döntésénke az átruházhatóság kérdése volt a tárgya, a CDSM-irányelv[76] 18–23. cikkeinek, valamint a 26. cikke (2) bekezdésének kontextusában.[77] A belga előzetes döntéshozatal iránti kérelem kérdései lényegében annak meghatározására irányulnak, hogy a CDSM irányelv 8–23. cikkeivel ellentétesnek minősül-e az Orchestre national de Belgique (ONB) zenekar közalkalmazotti jogviszonyban foglalkoztatott zenészei szomszédos jogainak a munkáltatóra rendeleti úton történő átruházása az e munkáltató részére a feladatuk keretében végzett szolgáltatások tekintetében, előzetes hozzájárulásuk hiányában.[78]

A CDSM-irányelv semmilyen módon nem érinti a különösen az InfoSoc- és a bérletirányelvben meghatározott, már meglévő szabályokat, így az előadóművészek jogait illetően az InfoSoc-irányelv szabályai, amelyek e jogosultak javára – az irányelvben előírt kivételekkel és korlátozásokkal – kizárólagos jogot biztosítanak

---

75 Uo.; valamint ECS Comment (69. lj.) IV. Option 2: General instrument (Regulation) on application of international copyright treaties in the EU.

76 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/790 irányelve (2019. április 17.) a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról.

77 FT, AL, ON kontra État belge; az Orchestre national de Belgique (ONB) részvételével, C-575/23. sz. ügy, ECLI:EU:C:2025:141.

78 Uo. 59. pont.

előadásaik rögzítésének engedélyezésére vagy megtiltására, valamint a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételére és a bérletirányelv azon szabályai, amelyek az előadóművészek számára – szintén az ezen irányelvben előírt korlátozásokkal – kizárólagos jogot biztosítanak előadásaik rögzített felvételei haszonkölcsönzésének, előadásaik rögzítésének, előadásaik közvetítésének és nyilvánossághoz közvetítésének, valamint ezen előadások rögzített felvételei terjesztésének engedélyezésére vagy megtiltására, szintén relevánsnak minősülnek.[79]

Ebben a kontextusban állapította meg a Bíróság, hogy a közalkalmazotti jogviszonyban foglalkoztatott előadóművészek az InfoSoc-irányelv, a bérletirányelv és a CDSM-irányelv 'előadóművészek' fogalmába tartoznak,[80] ami következik az irányelvek rendelkezéseiből,[81] a szellemi tulajdon területén hatályos irányelvek rendelkezéseinek értelmezéséből a nemzetközi jog, különösen a nemzetközi szerződéses jog fényében,[82] valamint az irányelvek preambulumbekezdéseiben kifejtett célokból.[83]

A CDSM-irányelvben megfogalmazott jogpolitikai célok közül kiemelendő a (72) preambulumbekezdésében foglalt azon cél, amely szerint a szerzők és előadóművészek általában gyengébb szerződéses helyzetben vannak, amikor díjazás ellenében történő felhasználás céljából engedélyt adnak, illetve jogaikat átruházzák, többek között saját társaságaikon keresztül, és e természetes személyeknek szükségük van az ezen irányelv által biztosított védelemre ahhoz, hogy teljes mértékben élhessenek az uniós jog szerint harmonizált jogokkal. Ehhez kapcsolódóan a Bíróság két kritériumot is meghatározott; egyfelől az előadóművészek számára biztosított védelemnek széles körűnek kell lennie, amely úgy értelmezendő, hogy az nem korlátozódik az irányelvi rendelkezések által biztosított jogok élvezetére, hanem kiterjed az említett jogok gyakorlására is.[84] Másfelől az előadóművészek számára biztosított jogok preventív jellegűek abban az értelemben, hogy előadásaik felhasználásához előzetes hozzájárulásuk szükséges. Ebből következik, hogy az ilyen védelem alatt álló művek harmadik személy általi,

79 Uo. 62–64. pont.
80 Uo. 102. pont.
81 Uo. 88–91. pont.
82 Uo. 93–95. pont.
83 Uo. 98–100. pont.
84 Uo. 105. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

ilyen előzetes hozzájárulás nélküli bármely felhasználását úgy kell tekinteni, mint amely sérti a jogosult jogait.[85]

A bíróság konklúziója szerint az irányelvi rendelkezésekkel – a jogosultak előzetes hozzájárulásának hiányában – ellentétes az azokban foglalt kizárólagos jogok rendeleti úton történő átruházása, kivéve ha az ilyen átruházás az ezen irányelvekben – nem kimerítő jelleggel – előírt kivételek vagy korlátozások valamelyikének hatálya alá tartozik.[86] Lényeges megjegyzése volt azonban a Bíróságnak – visszautalva a főtanácsnoki indítványra –, hogy az előadóművészek jogai vonatkozásában bevezetett – például az InfoSoc- és a bérletirányelvben pontosan körülhatárolt – kivételek és korlátozások azt nem teszik lehetővé, hogy az előadóművészek valamely kategóriáját megillető szomszédos jogok összességét kötelező és általános jelleggel átengedjék.[87]

3.4. Az előadóművészeket érintő szakpolitikai lépések

Az EUB RAAP-ítélete több tagállamban (Hollandia, Franciaország) vitákat váltott ki, és különböző politikai szinteken javasolták annak napirendre vételét. 2023-ban publikálta az Európai Bizottság azt a tanulmányt,[88] amely a RAAP-ügy uniós jogra gyakorolt hatásait mérte fel. A tanulmány megállapította, hogy legalább nyolc tagállamot érint közvetlenül az uniós jog jelenlegi értelmezése. Mindazonáltal e tagállamok közül a tanulmány elkészítésének időpontjáig csak három módosította jogszabályait és/vagy piaci gyakorlatát az EUB értelmezésének megfelelően. Eltérnek a vélemények az érintettek között az ítélet hatásainak kezelésére irányuló uniós beavatkozás szükségességéről vagy terjedelméről. A tanulmány két forgatókönyv gazdasági hatását kísérelte meg számszerűsíteni, amelyek: *a)* a nemzeti elbánás alkalmazása az egész EU területén (tükrözve az EUB jogértelmezését), *b)* az anyagi viszonosság uniós szintű bevezetése.[89]

---

85 Uo. 106. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

86 Uo. 107. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

87 Uo. 110. pont.

88 European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Cotent and Technology, Catarina Arnaut – Marta Pont – Marina Lanzuela et al.: *Study on the international dimension of the single equitable remuneration right for phonogram performers and producers and its effect on the European Creative Sector. Final report.* Brussels, Publications Office of the European Union, 2023, https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/62798289-dccd-11ed-a05c-01aa75ed71a1/.

89 Uo. Executive Summary, xiv.

A jogátruházás kérdéskörében 2025 márciusában közzétett tanulmány[90] feltérképezi a szerzőket és az előadóművészeket érintő jogátruházási szerződéses gyakorlatokat az érintett kreatív ágazatokban, és értékeli az ilyen gyakorlatoknak a szerzőkre és előadóművészekre gyakorolt hatásait; értékeli a producerek képességét a szellemi tulajdonjogok kiaknázására és megtartására a műsorszolgáltatókkal és/vagy streamingszolgáltatókkal kötött szerződéses megállapodásokban, az európai médiaipari kilátások eredményeire építve; feltérképezi és elemzi a szerzői és szomszédos jogok átruházására vonatkozó szerződésekre, például a kivásárlásra vonatkozó nemzetközi, uniós és tagállami szintű szabályokat és jogszabályokat.

4. Konklúzió

„Hogyan tehetjük jobbá az előadóművészek helyzetét?" A kérdés végigkíséri a jelen tanulmány egészét. Erre vonatkozóan a Bíróságnak az előadóművészi teljesítményt érintő állandósult ítélkezési gyakorlatából két irányú következtetés vonható le. Egyfelől az 'érintett előadóművészek' terminológia az európai uniós jog autonóm fogalmává vált, így a továbblépés iránya az európai jogfejlődés útján keresendő. Másfelől a nemzetközi jogi környezethez kapcsolódó olyan fogalmak, mint a 'viszonosság' vagy a 'jogátruházás' is az EUB joggyakorlatának részévé váltak. Mint ismert, a jogátruházás problematikája több mint egy évtizedre nehezítette meg a WIPO Pekingi Szerződésének tető alá hozását, és az immáron öt éve hatályba lépett nemzetközi egyezmény európai uniós ratifikációja tekintetében ólomlábon jár a szakpolitika. A folyamathoz lendületet, sebességet az ONB-döntés, valamint a tárgyi bizottsági szakdokumentum elemzése sem fog adni.

Az 'anyagi viszonosság' uniós szintű szabályozása, *de lege ferenda*, az ECS által javasolt általánosabb hatályú jogi eszközre (rendeletre) vonatkozó javaslat kidolgozása, magában rejti a megoldás lehetőségét – ezt nyilvánvalóan a szerzői jogot, illetve szellemitulajdonjogot érintő szakpolitikában eltöltött közel negyedszázados tapasztalatom mondatja. A RAAP-ítélet utóhatásaként érdemes felfigyelni arra a jogalkotási kezdeményezésre, amelyet 2024 végén 6 EU tagállam közös levélben nyújtott be Henna Virkunnen, az

90 European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology: *Study on contractual practices affecting the transfer of copyright and related rights and the creators and producers' ability to exploit their rights*. Brussels, Publications Office of the European Union, 2025, https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0710200c-103a-11f0-b1a3-01aa75ed71a1/language-en.

Európai Bizottság technológiai szuverenitásért, biztonságért és demokráciáért felelős ügyvezető alelnöke számára.[91] Megjegyzendő, hogy a levelet jegyző egyik európai uniós tagállam, Dánia a jeles eseményre megjelenő kötet idején (2025. július és december között) tölti be az EU Tanácsa soros elnöki tisztségét, így nem zárható ki, hogy az anyagi viszonosság tárgyában aktív szakpolitikát folytatnak. Még inkább előrevetíthetőnek tűnik, hogy az elnökségi rotációban egy évvel később, 2026 júliusától sorra kerülő Írország–Litvánia–Görögország alkotta elnökségi trióra várhat egy, az előadóművészek helyzetét is érintő európai szerzői jogi reform levezénylése. A most tárgyalt anyagi viszonosság, az előadóművészek (alkotók) méltányos díjazása, a jelenleg folyamatban lévő Streamz és társai-ügyben[92] meghozandó EUB ítélet konzekvenciáinak feldolgozása, a WIPO Pekingi Szerződésének Európai Unió általi ratifikációja mellett a CDSM-irányelv felülvizsgálata is esedékessé válik, hiszen az irányelv 30. cikk (1) bekezdése szerint Bizottság legkorábban 2026. június 7-én felülvizsgálja az irányelvet, és a fő megállapításairól jelentést terjeszt az Európai Parlament, a Tanács és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elé.

Tekintettel arra, hogy nem minden tagállamban jelentett problémát a RAAP-ítélet, ahogyan Magyarországon sem, ahol a nemzeti elbánás elvét követjük, ezért körültekintően szükséges a jövőbeni esetleges uniós jogalkotás kapcsán és annak előkészítéséhez elengedhetetlennek tartjuk egy teljeskörű hatástanulmány elkészítését, különös tekintettel arra, hogy a jelenlegi tanulmány nem vizsgálta azt, milyen hatása lenne az anyagi viszonosság elve bevezetésének olyan országokban, amelyek jelenleg a nemzeti elbánás elvét alkalmazzák.

Ahogy a RAAP-ügyben a Bíróság világossá tette, kizárólag az uniós jogalkotó, és nem a nemzeti jogalkotók feladata annak meghatározása, hogy korlátozni kelle e szerzői joggal szomszédos jog Unión belüli biztosítását harmadik országok állampolgárai tekintetében, és amennyiben arra jut, hogy igen, az ő feladata e korlátozás világos és pontos meghatározása. A megállapítás világossá teszi, hogy a nagy nemzeti szerzői jogi tárgyú kodifikációk korszaka lejárt. A mi esetünkben az Apáthy István nevéhez

91 Joint letter regarding the need for a legislative proposal on rules and boundaries of international application of EU law on copyright and neighbouring rights undersigned by Belgium, Denmark, Finland, France, The Netherlands, Sweden (2024. 12. 13.), https://www.regeringen.se/contentassets/6792f27e1859488f9f2511ce7383315b/joint-letter-regarding-the-need-for-a-legislative-proposal-on-rules-and-boundaries-of-international-application-of-eu-law-on-copyright-and-neighbouring-rights.pdf.

92 Steamz és társai, C-663/24. sz. folyamatban lévő ügy.

köthető első szerzői jogi törvényünk, Balás P. Elemér szerzői jogi törvényjavaslata, a régi és a hatályos Szjt. jelentős jogszabály-előkészítő egyéni teljesítményei – a sor bőven folytatható lenne még – a hazai jogtörténet klasszikusaivá válnak. A tapasztalt, nagytudású kodifikátorok helyét – jó esetben – implementátorok csapatmunkája veszi át a jövőben, nem nélkülözve azonban az oly kiváló szakemberek munkáját, bölcsességét, mint az ünnepelt Tomori Pál.